

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Metodiske retningslinjer for indsatsudvikling

Metodiske retningslinjer for indsatsudvikling

2023

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Metodiske retningslinjer for indsatsudvikling	1
Indledning.....	5
1 Formål med metodiske retningslinjer for indsatsudvikling.....	6
2 Definition af en indsats.....	7
3 Metodisk tilgang: Fasemodellen.....	8
3.1 Formål med de fire faser	8
3.2 Vidensgrundlag styrkes og formidles gennem alle faser.....	10
3.3 Fasemodellen fra én fase til den næste	11
3.4 Inddragelse og samarbejde med praksis og vidensmiljøer	12
3.4.1 Særligt om samarbejde og inddragelse ved faseovergange.....	12
4 Faserne	13
4.1 Fase 0: Problemstilling	13
4.1.1 Formål.....	13
4.2 Fase 1: Kortlægning	14
4.2.1 Formål.....	14
4.2.2 Vidensopbygning og leverancer.....	14
4.2.3 Kriterier for at gå fra kortlægnings- til pilotfasen.....	15
4.2.4 Eksempler på kortlægningsprojekter	16
4.3 Fase 2: Pilot.....	16
4.3.1 Formål.....	16
4.3.2 Vidensopbygning og leverancer.....	16
4.3.3 Kriterier for at gå fra pilot- til afprøvningsfasen.....	18
4.3.4 Eksempler på pilotprojekter.....	18
4.4 Fase 3: Afprøvning	19
4.4.1 Formål.....	19
4.4.2 Vidensopbygning og leverancer.....	19
4.4.3 Kriterier for at gå fra afprøvningsfase til national skalering	21

4.4.4	Eksempler på systematiske afprøvninger	21
4.5	Fase 4: National skalering	22
4.5.1	Formål.....	22
4.5.2	Vidensopbygning og leverancer	22
4.5.3	Eksempler på national skalering	23

Indledning

Børne- og Undervisningsministeriets (BUVM) metodiske retningslinjer for indsatsudvikling skal understøtte systematik i ministeriets forsøgs- og udviklingsprojekter og dermed bidrage til at skabe viden af høj kvalitet. Samtidig skal retningslinjerne sikre, at udvikling af løsninger sker i tæt samspil med praksis.

I nogle forsøgs- og udviklingsprojekter er formålet at opnå viden om effekten af en indsats. Men hvis viden om, *hvad* der virker, skal bruges til anbefalinger eller inspiration og omsættes i praksis, er der også behov for viden om, *hvordan* det virker. Det kræver, at der er fokus på at opnå systematisk viden om, hvilken mekanisme eller hvilke virksomme elementer, der skaber de positive resultater.

Formålet med metoderetningslinjerne er at understøtte, at forsøgs- og udviklingsprojekter i BUVM gennemføres på en systematisk vis, så ministeriet bliver bedre i stand til at svare på spørgsmål om *hvad* og *hvordan* og dermed bidrage med solid viden til politik- såvel som praksisudvikling.

Retningslinjerne er således særligt anvendelige i ministeriets arbejde med forsøg, der har til formål at udvikle gode løsninger og tilgange i praksis og/eller har til formål at bidrage med viden om, hvilken virkning et givent tiltag har.

Målgruppen for retningslinjerne er ministeriets medarbejdere såvel som samarbejdspartnere og leverandører, der arbejder med forsøgs- og udviklingsprojekter på BUVM's områder.

1 Formål med metodiske retningslinjer for indsatsudvikling

Formålet med metoderetningslinjerne er at etablere en systematisk tilgang til udvikling af virkningsfulde løsninger på udfordringer, der gør sig gældende for børn/elever, fagprofessionelle og ledere på BUVM's områder.

Løsningerne betegnes her som *indsatser* og kan rette sig mod såvel strukturer som pædagogisk og didaktisk praksis i dagtilbud og på skoler og uddannelsesinstitutioner.

Retningslinjerne er udviklet med udgangspunkt i tidligere erfaringer fra ministeriets udviklings-, forsøgs-, og forskningsprogrammer og -projekter samt erfaringer og tilgange fra andre ministerier og styrelser, herunder Socialministeriets strategi for udvikling af sociale indsatser og Drejebog for national udvikling af sociale indsatser.

Retningslinjerne giver en systematisk tilgang og metodisk ramme for at opbygge solid og anvendelig viden om, hvilke indsatser fra forskning og praksis, der skaber bedst værdi på BUVM's områder. Retningslinjerne skal derfor bidrage til, at BUVM's forsøgs- og udviklingsprojekter i højere grad:

- Udvikler løsninger i tæt samspil med praksis, der vækker genklang i sektoren, så der sikres ejerskab til indsatser, som viser sig anvendelige og virkningsfulde.
- Sikrer en systematisk vidensopbygning, herunder mere systematisk viden om effekt samt viden, der kan indgå i BUVM's Regnemodel for Uddannelsesinvesteringer (REFUD).

De metodiske retningslinjer for indsatsudvikling skal sikre et fælles sprog internt i BUVM og mellem BUVM og eksterne parter, herunder fx forsknings- og vidensmiljøer, leverandører og samarbejdspartnere i forsøgs- og udviklingsprojekter.

2 Definition af en indsats

I det følgende beskrives nærmere, hvordan en indsats defineres og hvilke typer løsninger og tiltag, der kan udvikles i henhold til de metodiske retningslinjer for indsatsudvikling.

Forsøgs- og udviklingsprojekter kan handle om indsatser på forskellige niveauer. Der skelnes her mellem tre niveauer:

Indsatser på niveau 1 - Strukturelle rammer: Løsninger og tiltag på strukturelt niveau, fx tilføjelse af ressourcer eller ændring af regler og lovgivning, som har til formål at ændre forudsætningerne for området.

Indsatser på niveau 2 - Organisatoriske rammer: Løsninger og tiltag på organisatorisk niveau, der har til formål at skabe resultater for en eller flere specifikke målgrupper. Indsatser på niveau 2 omfatter de organisatoriske rammer for den faglige praksis og involverer dermed hele institutioner. Organisatoriske indsatser kan fx rette sig mod de fagprofessionelles kompetencer, organisering og samarbejde (fx professionelle læringsfællesskaber).

Indsatser på niveau 3 - Faglig praksis: En afgrænset faglig praksis, der retter sig mod én eller flere specifikke målgrupper. Indsatsen er kendetegnet ved at have 1) en fast systematik eller en veldefineret fremgangsmåde og 2) en selvstændig faglig identitet, dvs. at den kan skelnes fra andre indsatser.

Det vil især være indsatser på niveau 1, som er relevante for REFUD. Det kan sagtens forekomme, at en indsats er på flere niveauer (fx både omhandler organisatoriske rammer og faglig praksis). Fælles for indsatser på niveau 2 og 3 er, at der ønskes at opnå mere systematisk og solid viden om indsatsens kerneelementer.

3 Metodisk tilgang: Fasemodellen

Den metodiske tilgang til indsatsudvikling baserer sig på en fasemodell med fire faser, der strukturerer og stiller metodiske krav til tilrettelæggelsen af arbejdet med at udvikle løsninger på BUVM's område.

Formålet med fasemodellen er at sikre en systematisk tilgang til arbejdet med forsøgs- og udviklingsprojekter i BUVM, så der løbende opbygges viden af høj kvalitet om virkningsfulde indsatser.

En systematisk beskrivelse af problemstillingen, dvs. viden om problemets omfang og årsager, er en central forudsætning for at udvikle løsninger af høj kvalitet. Dette foregår i forskellige regi af BUVM's arbejde, og fasemodellen er således en model for, hvordan der arbejdes med udvikling af gode løsninger på identificerede problemstillinger.

Figuren på næste side giver et overordnet overblik over fasemodellen og dens indhold og metoder. De fire faser, herunder formål og forventede videns-output af hver fase, præsenteres på de følgende sider.

3.1 Formål med de fire faser

Fasemodellen understøtter en stringent tilgang og konsistens i processen, fra en problemstilling identificeres (fase 0) til udvikling af løsningsmuligheder, dokumentation af resultater og effekt og i sidste ende national skalering.

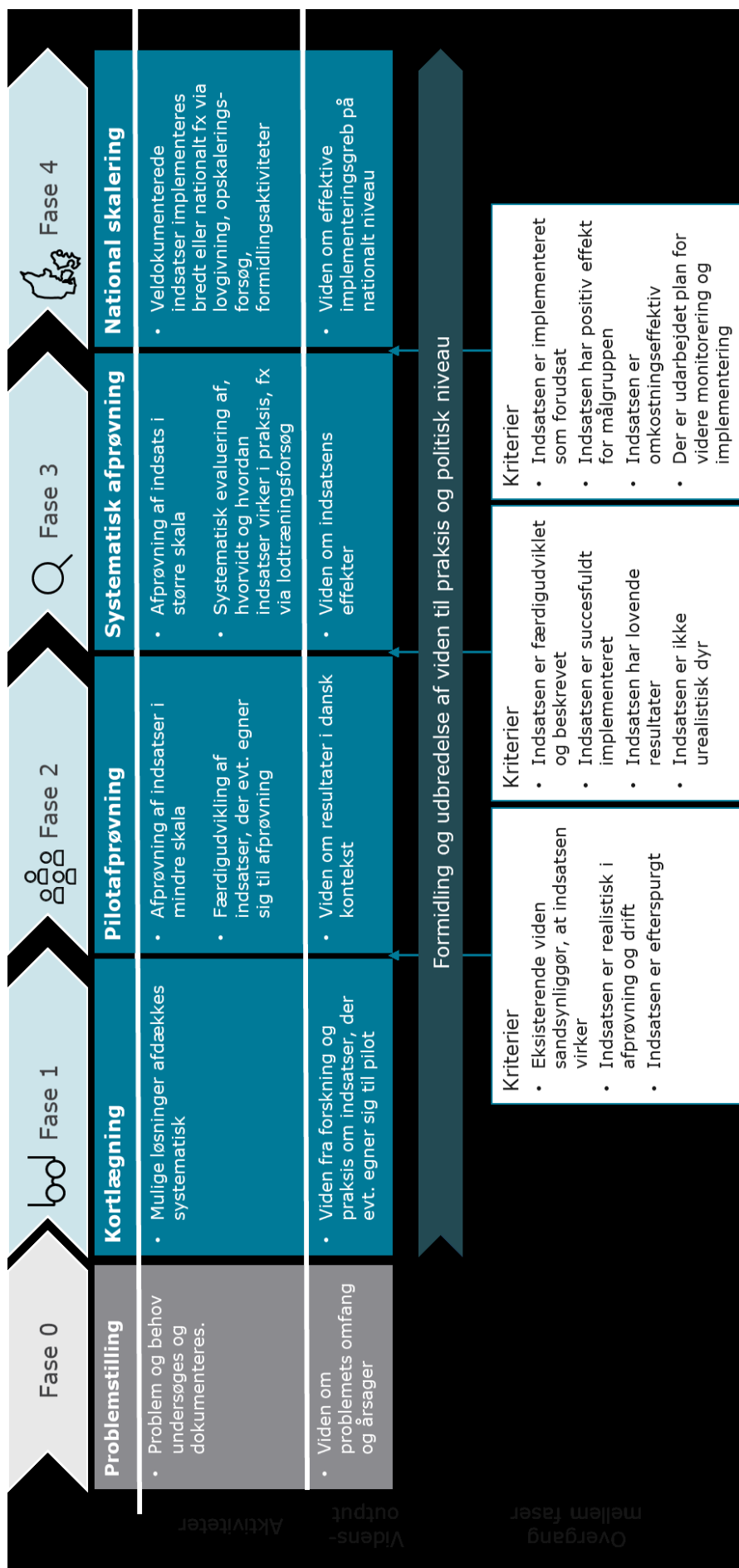
Fase 1: Kortlægning har til formål at skabe det stærkest mulige vidensgrundlag om mulige løsninger fra både forskning og praksis, der imødekommer dokumenterede problemer og behov. Det skal danne grundlag for at beslutte, hvilke indsatser, der skal arbejdes videre med, samt styrke forudsætninger for succesfuld implementering.

Fase 2: Pilotafprøvning handler om at afprøve indsatser i mindre skala for at få konkrete erfaringer med, om det, der i teorien ser ud til at virke, også fungerer i praksis. Formålet er at udvikle indsatsen til et niveau, hvor den er klar til at blive systematisk afprøvet i større skala.

Fase 3: Systematisk afprøvning skal systematisk teste, hvorvidt og hvordan indsatsen virker efter hensigten. I denne fase vil både indsatsen og evalueringen have en karakter, så der kan skabes viden om indsatsens effekter og økonomiske konsekvenser, fx i REFUD-vidensdatabasen.

Fase 4: National skalering hviler på solid viden fra en eller flere afprøvninger af, at indsatsen har positive virkninger eller effekt og sandsynligt kan implementeres i større skala. Formålet er at sikre, at flest muligt får gavn af indsatsen, samt at opnå mere viden om, hvordan ministeriet kan udbrede indsatser nationalt, så positive effekter opnås og fastholdes.

Figur 3.1: Fasemodellen – aktiviteter, vidensoutput og kriterier for overgang til næste fase

3.2 Vidensgrundlag styrkes og formidles gennem alle faser

I gennem alle fire faser er formålet at styrke vidensgrundlaget om fire forhold omkring indsatsen:

- Indhold/kerneelementer
- Resultater
- Implementering
- Økonomiske omkostninger.

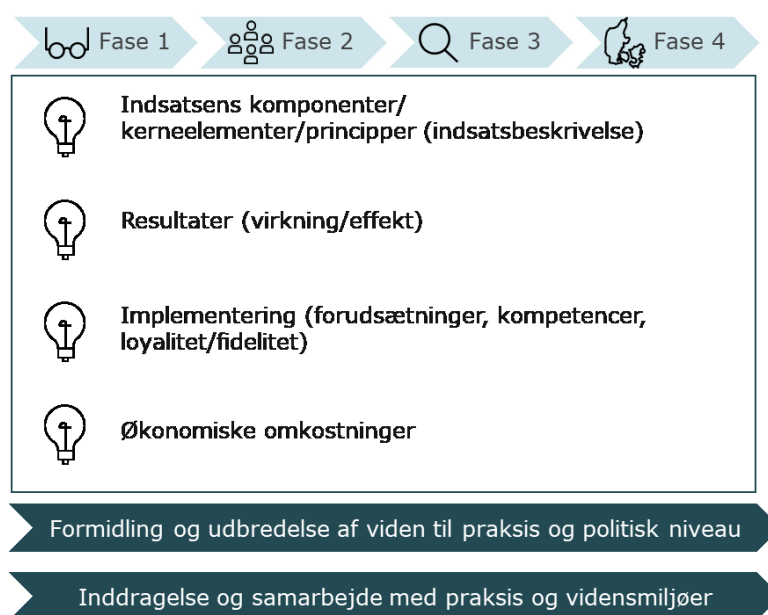
Disse fire forhold er således i fokus i hver fase, hvor vidensgrundlaget og udsigelseskraften styrkes fra fase til fase.

I alle faser er der også fokus på efterspørgslen efter indsatsen, så det sikres, at indsatser, der udvikles og investeres i, imødekommer de behov, der opleves i praksis.

Samtidig er det centralt, at den viden, der løbende produceres, formidles og udbredes i alle faser. Viden formidles løbende med henblik på at komme fagprofessionelle og interessenter til gavn gennem praksisrettet formidling om indsatser i alle faser af udviklingsarbejdet. Desuden skal ny viden kvalificere politiske beslutninger på området.

Der er løbende fokus på inddragelse og samarbejde med relevante praktikere og vidensmiljøer i alle faser og mellem faserne.

Figur 3.2: Vidensgrundlag styrkes og formidles gennem alle faser

3.3 Fasemodellen fra én fase til den næste

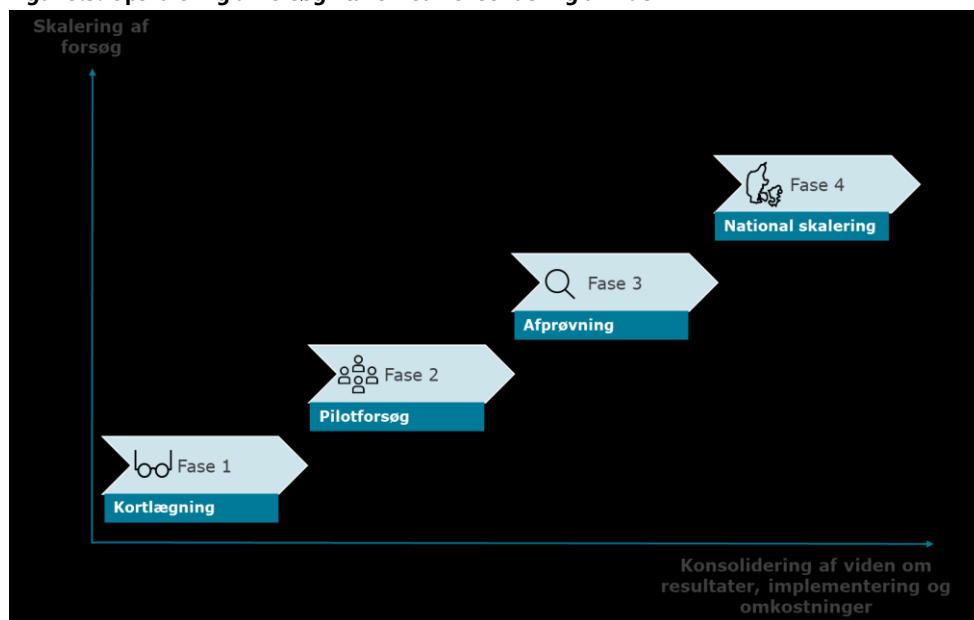
Fasemodellen understøtter, at BUVM's forsøgs- og udviklingsprojekter igangsættes systematisk i forhold til indsatsens modenhed. Dermed sikres bedre forudsætninger for at konsolidere og akkumulere viden om virkningsfulde indsatser.

Hensigten med fasemodellen er, at et initiativ modnes i kortlægnings- og pilotfasen, inden der igangsættes en effektmåling i afprøvningsfasen. Effektstudier kræver et stringent indsats- og evalueringsdesign, der i mindre grad tillader lokal udvikling og tilpasning af indsatsen.

Risikoen ved at gå direkte fra problemidentifikation (fase 0) til igangsættelse af effektstudie (fase 3) kan være, at indsatsen ikke implementeres som tiltænkt, hvormed effektstudiet er værdiløst, dvs. ikke kan sige noget om effekten af indsatsen. Eller at der afprøves indsatser, som er effektive, men ikke er realistiske eller efterspurgt, fordi de ikke er tilpasset praksis. Fasemodellen skal endvidere understøtte, at national opskalering og udbredelse af indsatser sker på baggrund af viden om effekt.

Formålet med faseinddelingen er således at sikre afklaring af de faglige valg, som erfaringsmæssigt giver betydelig risiko for mislykkede forsøg, hvis der for tidligt igangsættes forsøg i stor skala.

Figur 3.3: Opskalering af forsøg i takt med konsolidering af viden

I udgangspunktet er det nødvendigt, at en indsats følger faserne systematisk. Der kan dog være eksempler på indsatser, der allerede er klar til at blive afprøvet, fordi de er velbeskrevet og pilottestet i andet regi, ligesom indsatser på niveau 1 *strukturelle rammer*, kan være relevante at starte i afprøvningsfasen, da strukturelle indsatser kan være veldefinerede, hvormed der i mindre grad vil være behov for at udvikle indsatsen i en pilotfase. Det vil være en konkret vurdering, om det er muligt at springe en eller flere faser over, fordi kriterierne i øvrigt er opfyldt.

Der vil være indsatser, hvor beslutningsgrundlaget viser, at det ikke er hensigtsmæssigt at gå videre til næste fase. Der kan eksempelvis være tale om en indsats, der så lovende ud ifølge forskning eller lokale praksisser, men som en pilotafprøvning viser er svær at implementere i praksis, eller som i den systematiske afprøvning viser sig ikke at have den ønskede effekt.

Der er forskellige muligheder i de tilfælde, hvor kriterierne for at gå videre til næste fase ikke er opfyldt. I nogle tilfælde vil det være muligt at justere indsatsen og gennemføre fasen på ny. Man kan også beslutte helt at stoppe arbejdet med indsatsen. I dette tilfælde er det vigtigt, at erfaringerne fra arbejdet bliver opsamlet og evalueret.

3.4 Inddragelse og samarbejde med praksis og vidensmiljøer

Det er ambitionen, at udvikling af virkningsfulde løsninger på BUVVM's områder sker i tæt samarbejde mellem forskning, vidensmiljøer og praksis.

Det er derfor relevant at samle forskellige perspektiver på mulige løsninger både i de enkelte faser og mellem faserne.

3.4.1 Særligt om samarbejde og inddragelse ved faseovergange

Fordelen ved fasemodellen er, at en indsats kun videreudvikles, hvis den er moden til at gå videre til næste fase. Fordelene ved en sådan 'stop and go' model er beskrevet ovenfor. Fasemodellen medfører dog også, at en indsatsudvikling brydes op i flere dele.

Hvis eksterne parter og eventuelle leverandører indgår i arbejdet i én fase, er det væsentligt at sikre en inddragende proces ved faseovergange. Ellers kan der gå viden og kontinuitet tabt mellem faserne. Det vil således være vigtigt og relevant at fx forskningsmiljøer, interessenter og andre aktører, der er relevante for udviklingen og vidensopbygningen omkring indsatsen inddrages eller informeres ved faseovergangene.

4 Faserne

4.1 Fase 0: Problemstilling

4.1.1 Formål

Før der kan igangsættes en kortlægning af mulige løsninger, skal der skabes klarhed over problemstillingen og målgruppens behov. Viden om problemet og forståelse af, hvor og hvordan problemet opstår, er essentiel for at kunne udvikle en passende løsning.

Hvorfor opnår eleverne fx dårligere resultater i matematik i de nationale tests i dag end for fire år siden? Hvilke elevgrupper oplever udfordringer med hvilke områder i matematik? Hvad oplever lærerne og skolelederne er udfordringen?

Spørgsmål som disse skal så vidt muligt besvares forud for indsatsudviklingen. Svar kan dels findes i eksisterende forskning, hvor sammenhænge mellem årsager og problemer kan være undersøgt. Svar kan også findes ved at afsøge forskellige oplevelser, holdninger og hypoteser om problemet. Samlet set skal centrale spørgsmål om problemet og dets mulige forklaringer være med til at skærpe fokus i udviklingen af indsatsen.

I fasen gennemgås eksisterende forskning, der gennemføres evt. analyser af registerdata og behov og forståelser af problemstillingen undersøges i praksis i samarbejde med fagprofessionelle, ledelser, forvaltninger m.fl.

4.2 Fase 1: Kortlægning

4.2.1 Formål

Kortlægningsfasen har til formål at skabe et godt vidensgrundlag for at beslutte, hvilke indsatser, der skal udvikles og arbejdes videre med. Det skal give gode forudsætninger for en succesfuld pilottest, afprøvning og udbredelse.

Fasen skal således sikre, at der kun iværksættes udvikling af indsatser, som bygger på velunderbyggede forandringsteorier og realistiske forudsætninger for opnåelse af positive resultater. Derudover skal fasen sikre, at den pågældende indsats kan implementeres og forankres i praksis.

Kortlægningsfasen er central for at sikre større succes for de projekter, som igangsættes. Ved at vurdere mulige projekter systematisk, før afprøvning og udbredelse sættes i værk, bliver det muligt at arbejde fagligt og systematisk med flere ideer og indsatser for de samme midler. Det giver flere ressourcer til at videreudvikle de indsatser, hvor kortlægningen har vist, at de forventeligt vil kunne udvikles og udbredes med succes.

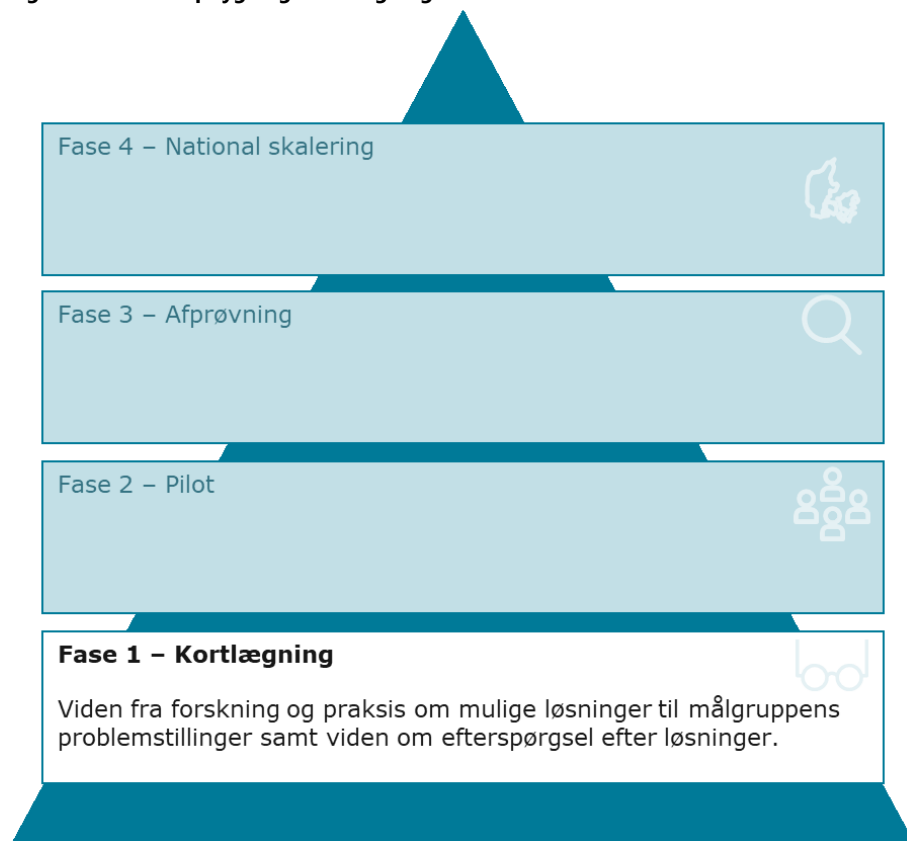
4.2.2 Vidensopbygning og leverancer

I kortlægningsfasen udarbejdes en foreløbig indsatsbeskrivelse og foreløbig forandringsteori, der baserer sig på eksisterende viden fra forskning og praksis. Indsatsens forventede resultater på kort, mellem- og langt sigt beskrives i forandringsteorien. De forventede forudsætninger for at implementere indsatsen, herunder fx nødvendige kompetencer og organisatoriske rammer, beskrives, og omkostningerne ved indsatsen estimeres i et foreløbigt skøn.

De typiske leverancer i kortlægningsfasen, som skal bidrage til at opfylde fasens formål, er:

- En kortlægningsrapport med eksisterende viden om problemstillingen, målgruppen og en afdækning af én eller flere indsatser til senere pilottest, afprøvning og/eller udbredelse
- En indledende indsatsbeskrivelse/modeldannelse og tilhørende forandringsteori
- En vurdering af efterspørgsel
- En vurdering af, om kriterierne for at iværksætte en ny fase, typisk pilotfasen, er til stede
- Formidling af eksisterende forskning og lovende/god praksis.

Figur 4.1: Vidensopbygning i kortlægningsfasen

4.2.3 Kriterier for at gå fra kortlægnings- til pilotfasen

Figur 4.2: Kriterier for at gå fra kortlægnings- til pilotfasen

Kriterier for at gå fra kortlægnings- til pilotfasen

1. Eksisterende viden sandsynliggør, at indsatsen vil være en løsning på det aktuelle problem

- Det er klart, hvilket problem, indsatsen skal løse og for hvem
- Der er teori og/eller praksis, der giver formodning om, at indsatsen virker
- Der er en overordnet indsatsbeskrivelse (nødvendige kompetencer, rammer og forestilling om indsatsens omfang).

2. Indsatsen er realistisk i både afprøvning og drift

- Indsatsen vil ikke være urealistisk dyr at gennemføre
- Indsatsen vil ikke være urealistisk svær at implementere.

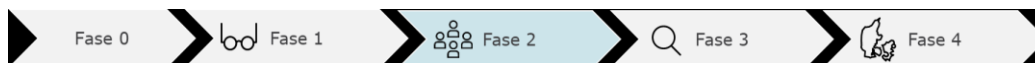
3. Indsatsen er efterspurgt blandt de, der skal arbejde med den i praksis

- Fagprofessionelle, ledelser, interessenter m.fl. oplever et behov for en indsats, der kan løse det pågældende problem
- Der er opbakning til at skabe mere viden om effekten af indsatsen.

4.2.4 Eksempler på kortlægningsprojekter

- [Evaluering af erfaringerne med Barnets Stemme](#)
- [Kortlægning af indsatser til elever med sprogforståelsesvanskeligheder](#)
- [Kortlægning af indsatser med læsning i små grupper](#)

4.3 Fase 2: Pilot

4.3.1 Formål

Formålet med pilotfasen er at undersøge, hvorvidt og hvordan indsatsen kan udvikles til et niveau, hvor den er klar til at blive systematisk afprøvet (fase 3). I pilotfasen beskrives indsatsen, og der udarbejdes en forandringsteori, der beskriver, hvilke virkninger og effekter indsatsen forventes at have på både kort og længere sigt.

Ud fra disse elementer gennemføres pilotafprøvningen af indsatsen, der giver viden om indsatsens virkningsfulde elementer, resultater/virkninger, implementeringsdrivkræfter og -barrierer, kompetencebehov og omkostninger baseret på erfaringerne med indsatsen i praksis. Pilotfasen er den første test af, om indsatsens forandringsteori holder i praksis.

Formålet er at afprøve indsatsen i lille skala, og der vil derfor typisk deltage 3-5 kommuner eller 8-10 skoler/institutioner i en pilotfase. Pilotfasen vil typisk tage mellem ét og fire år, men kan variere i tid alt efter, om der er tale om udvikling af en helt ny indsats, videreudvikling af en dansk lovende praksis eller tilpasning af en international indsats til dansk kontekst. I førstnævnte tilfælde vil det være nødvendigt med en længere pilotfase, hvor indsatsen udvikles, pilotafprøves og justeres af flere omgange, indtil grundlaget for en egentlig afprøvning er til stede.

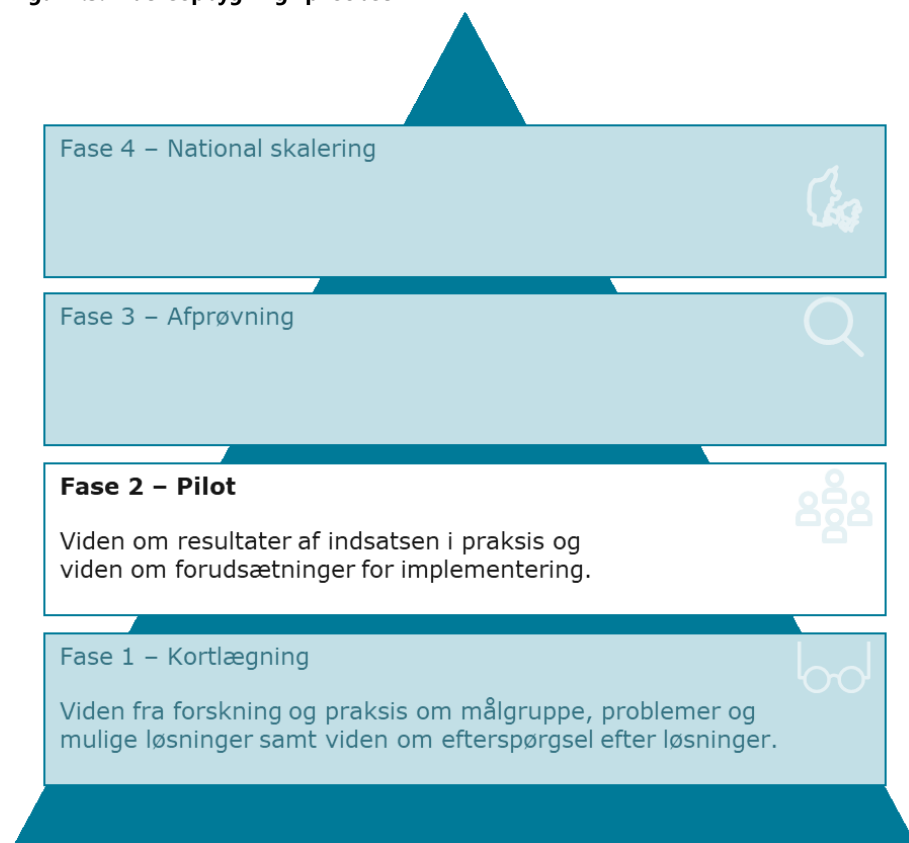
4.3.2 Vidensopbygning og leverancer

I pilotfasen afprøves indsatsen i praksis, og indsatsbeskrivelsen justeres på baggrund af erfaringer i projektet. Det tydeliggøres, hvorvidt og hvordan indsatsen kan implementeres med succes, samt hvilke kompetencer og organisatoriske rammer, der er en forudsætning for dette. Indsatsens forandringsteori kvalificeres, idet resultaterne for målgruppen på kort og mellemlangt sigt evalueres og dokumenteres. Der laves en empirisk begrundet foreløbig vurdering af indsatsens økonomiske omkostninger, som gør det muligt at vurdere, at indsatsen ikke er urealistisk dyr i implementering eller drift.

De typiske leverancer i pilotfasen, som skal bidrage til at opfylde fasens formål, er:

- Endelig indsatsbeskrivelse og forandringsteori (videreudviklet fra fase 1)
- Effektmålingsdesign for afprøvningsfasen, herunder identifikation af validerede måleredskaber til outcome-måling og design for implementeringsevaluering (metodefidelitet)
- Udvikling af uddannelses- eller kompetenceudviklingsprogram
- Evalueringsrapport med foreløbige resultater og implementeringserfaringer, omkostningsvurdering og vurdering af efterspørgsel
- En vurdering af, om kriterierne for at iværksætte en ny fase, typisk afprøvningsfasen, er til stede.

Figur 4.3: Vidensopbygning i pilotfasen

4.3.3 Kriterier for at gå fra pilot- til afprøvningsfasen

Figur 4.4: Kriterier for at gå fra pilot- til afprøvningsfasen

Kriterier for at gå fra pilot- til afprøvningsfasen

1. **Indsatsen er færdigudviklet og defineret**
 - Der er udviklet en klar og teoretisk velbegrunnet forandringsteori for indsatsen, dvs. en logisk beskrivelse af sammenhængen mellem de gennemførte aktiviteter og de resultater, man vil opnå
 - Der er udviklet en klar indsatsbeskrivelse, herunder skelnen mellem faste og variable elementer i indsatsen, således at det fremover klart kan afgrænses, hvornår man hhv. arbejder eller ikke arbejder efter indsatsen (bl.a. vigtigt i effektmålingen).
2. **Indsatsen er succesfuldt implementeret**
 - Det er på baggrund af pilottesten klart, at indsatsen - eventuelt under visse betingelser - kan fungere i en dansk kontekst
 - Det er muligt at tilvejebringe de nødvendige betingelser for god implementering
 - Indsatsen vurderes fortsat at kunne være fagligt og organisatorisk bæredygtig.
3. **Indsatsen har lovende resultater**
 - De foreløbige resultater er lovende og kan retfærdiggøre en egentlig afprøvning og effektmåling
 - De fagprofessionelle, ledelser, forvaltninger m.fl. finder fortsat indsatsen interessant/relevant at arbejde med.
4. **Indsatsen er ikke urealistisk dyr**
 - Det er klarlagt, hvilke ressourcer indsatsen kræver (kompetencer, tid, redskaber og fysiske rammer etc.)
 - Der er et rimeligt forhold mellem ressourcer og forventede resultater.
5. **Der er et oplæg til evalueringsdesign til systematisk afprøvning**
 - Der er udarbejdet et design for, hvordan man i afprøvningsfasen kan opnå viden af højest mulige kvalitet ift. indsatsens effekt, implementering og omkostninger
 - Evalueringsdesignet er sandsynliggjort, fx i form af eksisterende data eller etablering af nye data.

4.3.4 Eksempler på pilotprojekter

- [Pilotforsøg med holddannelse i matematik i 5. klasse](#)
- [Pilotforsøg med co-teaching i matematik i 5. klasse](#)
- [Pilotforsøg med mellemformer](#)

4.4 Fase 3: Afprøvning

4.4.1 Formål

Formålet med afprøvningsfasen er at afprøve indsatsen under kontrollerede forhold med henblik på at undersøge, om indsatsen virker i den form, den har fået.

I fasen sker der ikke store ændringer af selve indsatsen, men fasen kan bidrage med væsentlig ny viden om målgruppen, implementeringsforhold, økonomi og eventuelle bi-effekter af indsatsen.

Afprøvningsfasen varer typisk mellem 2 og 5 år, men kan variere alt efter vilkårene for evalueringen af indsatsens effekt, herunder antallet af børn, elever eller kursister, der modtager indsatsen, over hvor lang tid man skal måle indsatsens effekter, samt muligheden for særlige evalueringsdesigns, fx trinvis implementering etc.

4.4.2 Vidensopbygning og leverancer

I afprøvningsfasen dokumenteres det, om der er en positiv effekt af indsatsen. Der gennemføres desuden en økonomisk evaluering, der giver et empirisk velbegrundet grundlag for at gennemføre en investeringsberegning (REFUD).

De typiske leverancer i afprøvningsfasen, som skal bidrage til at opfylde fasens formål, er:

- Evalueringsrapport med fokus på effekt og økonomi. Effektmålene har direkte monetær værdi (fx ressourceanvendelse) eller kan via registerdata omregnes og omsættes til økonomi. Effekter er målt eller kan måles over tid og undersøgelsen er gennemført for målgrupper, der kan identificeres i registerdata
- Evt. mindre justeringer af indsatsbeskrivelse og kompetenceudviklingsprogram
- Vurdering af efterspørgsel
- En vurdering af om kriterierne for at iværksætte udbredelsesfasen er til stede
- Formidlingsprodukter, herunder fx inspirations-, vejlednings- og kompetenceudviklingsmateriale.

Figur 4.5: Vidensopbygning ved systematisk afprøvning

4.4.3 Kriterier for at gå fra afprøvningsfase til national skalering

Figur 4.6: Kriterier for at gå fra afprøvningsfase til national skalering

Kriterier for at gå fra afprøvningsfase til national skalering

1. **Indsatsen er implementeret som forudsat**
 - Deltagerne i afprøvningen har kunnet gennemføre indsatsen som forudsat i indsatsbeskrivelsen
 - Der foreligger viden om, hvordan forskellige implementeringsforhold påvirker indsatsens effekt.
2. **Indsatsen har en positiv effekt på målgruppens problemstilling**
 - Afprøvningen viser, at indsatsen er effektiv ift. at opnå de forventede resultater
 - Effekten er tilstrækkelig stor til at gøre en reel forskel – både på kort og på længere sigt
 - Der har ikke vist sig væsentlige, negative bi-effekter af indsatsen (eller indsatsen vurderes stadig relevant på trods af eventuelle negative bi-effekter).
3. **Indsatsen er omkostningseffektiv**
 - Afprøvningen har dokumenteret eller som minimum sandsynliggjort, at indsatsen er omkostningseffektiv
 - Indsatsen er efterspurgt i sektoren dvs. der er vilje hos beslutningstagere til at investere omkostningerne til indsatsen for at opnå de forventede resultater.
4. **Der er udarbejdet en plan for videre monitorering og implementering**
 - Det er realistisk, at indsatsen fortsat kan gennemføres, selvom eventuel implementeringsstøtte i udbredelsesfasen ophører
 - Der er udviklet et design for fortsat monitorering af indsatsens implementering og resultater.

4.4.4 Eksempler på systematiske afprøvninger

Børne- og Undervisningsministeriet har gennemført en række forsøg og afprøvninger med effektevaluering, men har endnu ikke gennemført et projekt i fase 3, som baserer sig på en tidligere kortlægning og pilotafprøvning.

Eksempler på effektstudier:

- [Effektevaluering af forsøgsprogrammet Turboforløb målrettet udfordrede elever i udskolingen](#)
- [Effektevaluering af forsøgsprogrammet Styrket faglighed blandt udsatte børn i folkeskolen](#)
- [Effektevaluering af forsøgsprogrammet Kvalitet i dansk og matematik](#)

4.5 Fase 4: National skalering

4.5.1 Formål

Formålet med fasen er at understøtte en opskalering og bredere implementering herunder evt. national udbredelse af virksomme indsatser med henblik på størst mulig effekt af den udviklede indsats til gavn for slutbrugerne og samfundet. I denne fase er fokus på at sikre, at indsatserne bliver forankret og anvendt i praksis, så de indsatser, der virker bedst, bliver udbredt.

Fasen med national skalering vil variere i længde ud fra en række forskellige parametre, herunder behovet for implementeringsstøtte, indsatsens kompleksitet, omkostningerne m.v. Fasen vil typisk vare mellem 2 og 5 år.

De konkrete greb til national skalering kan være lovgivning, opskaleringsforsøg, formidlingsaktiviteter og implementeringsstøtte.

Det kan være nødvendigt med implementeringsstøtte i form af rådgivning, netværksskabende aktiviteter, faglig supervision eller lignende i en overgangsperiode ud fra en konkret vurdering og alt efter udbredelseskanal ved national skalering. BUVM skal i givet fald afklare, hvem der varetager denne opgave, og hvordan den finansieres.

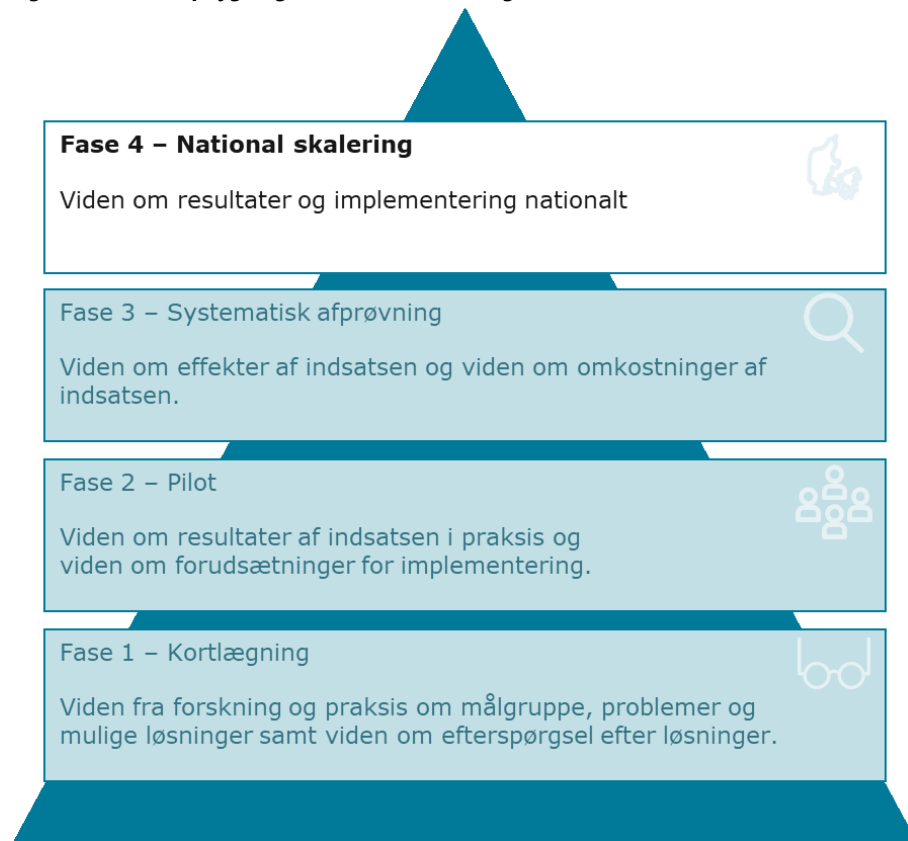
4.5.2 Vidensopbygning og leverancer

Det er ambitionen, at der ved national skalering opnås viden om, hvordan indsatsen kan implementeres bredere og nationalt, samt om indsatsen stadig skaber de forventede resultater, når den udbredes i større skala.

Viden, der kommer ud af denne fase, afhænger af indsatsens kompleksitet, og hvordan afprøvningen af indsatsen er gennemført. Generelt vil det dog gælde, at indsatsen implementeres med en mindre grad af støtte, når den skaleres til nationalt niveau, end i afprøvningsfasen, og det vil derfor være relevant at samle op på viden om, hvorvidt og hvordan det lykkes. Det er således relevant at følge resultaterne af indsatsen, når den udbredes og skaleres til fx nationalt niveau.

Viden om opskalering af en indsats til fx nationalt niveau kan desuden være med til at kvalificere udbredelsesaktiviteter fra BUVM's side generelt. Det kan med andre ord være meningsfuldt løbende at afdække, hvordan forskellige metoder til udbredelse og national skalering virker og betinger den efterfølgende implementering.

Figur 4.7: Vidensopbygning ved national skalering

4.5.3 Eksempler på national skalering

Der findes endnu ingen eksempler på national skalering i BUVM, som har fulgt systematikken i fasemodellen.

Eksempler på projekter:

- Udbredelse af to turboforløb målrettet udfordrede elever i udskolingen: Strategier til læring og Dit liv, din læring

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET